

Bartłomiej CZYŻEWSKI*

NAGROBKI PRZY KOŚCIELE WNIEBOWZIĘCIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY I ŚW. JAKUBA APOSTOŁA W SZADKU – CIĄG DALSZY

W tomie 16 „Biuletynu Szadkowskiego” ukazał się artykuł poświęcony dawnej nekropolii, która znajdowała się przy kościele pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i św. Jakuba w Szadku oraz kilku zachowanym nagrobkom znajdującym się przy przykościelnej dzwonnicy¹. Przygotowując ten tekst starałem się odnaleźć i zgromadzić możliwie najobszerniejszy materiał źródłowy, zarówno w postaci dokumentów, jak i relacji osób. Podjąłem też działania mające na celu wyjaśnienie pochodzenia nagrobków zgromadzonych przy dzwonnicy. Analizując zebrane źródła doszedłem do wniosku, że są one jedyną pozostałością po dawnej przykościelnej nekropolii, która okalała kościół i wbrew postanowieniu Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego z dnia 31 maja 1846 r. o zamknięciu takich cmentarzy, w dalszym ciągu była użytkowana.

W trakcie spotkania promocyjnego „Biuletynu Szadkowskiego” (16 grudnia 2016 r.), Pani Dorota Stefańska zasugerowała że nagrobki opisane w artykule mogą pochodzić z cmentarza św. Idziego. Zakwestionowałem tę sugestię, powołując się zarówno na zebrane wcześniej informacje, jak również zdrowy rozsądek – w moim przekonaniu brak było bowiem jakichkolwiek podstaw do przyjęcia tej tezy. Pani Dorota Stefańska przekazała jednak cenną informację, uzyskaną od byłego kościelnego, że za czasów kierowania parafią szadkowską przez ks. Jana Wiatra² doszło na terenie cmentarza św. Idziego do regulacji części cmentarnych alejek, w trakcie której niektóre nagrobki uległy zniszczeniu. Być może więc płyty nagrobne zgromadzone przy dzwonnicy kościoła w Szadku trafiły tam w związku z tymi pracami.

Przygotowując tekst artykułu przeprowadziłem szereg rozmów z mieszkańcami Szadku i wszyscy, niezależnie od wieku, twierdzili, że płyty nagrobne znajdują się przy kościele „od zawsze” i pochodzą z dawnego cmentarza, który niegdyś się tam znajdował. Niektóre osoby wskazały jedynie, że prawdopodobnie

* Bartłomiej Czyżewski, mgr prawa, asystent sędziego w Sądzie Okręgowym w Łodzi, członek Towarzystwa Genealogicznego Centralnej Polski, e-mail: bzczyzewski@op.pl.

¹ B. Czyżewski, *Nagrobki przy kościele Wniebowzięcia NMP i św. Jakuba w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski”, 2016 r., t. 16, s. 31–61.

² Ks. Jan Wiatr (1907–1983) był proboszczem w Szadku w latach 1950–1967 (przyp. autora).

plyty te wcześniej (kilkanaście lat temu), były ułożone przy ścianie kościoła, a nie przy dzwonnicy. Nikt natomiast nie zasugerował, że zostały one przeniesione kilkadziesiąt lat wcześniej z innego szadkowskiego cmentarza na którym były prowadzone prace porządkowe. Takiej informacji nie uzyskałem również z kancelarii parafialnej w Szadku, ani z sieradzkiego oddziału Wojewódzkiego Urzędu Konserwatora Zabytków. Po spotkaniu z p. Dorotą Stefańską uznałem jednak, że pochodzenie płyt wymaga dalszej weryfikacji. W tym celu skontaktowałem się z dwoma wrocławskimi archiwami kościelnymi, gdzie znajduje się dokumentacja dotycząca parafii w Szadku z czasów proboszczowania księdza Jana Wiatra.

W dokumentacji znajdującej się w Archiwum Kurii Diecezjalnej Wrocławskiej, w zbiorze akt parafii Szadek, możemy odnaleźć sprawozdanie z okazji wizytacji kanonicznej odbytej w dniach 8–11 czerwca 1957 r. sporządzone przez biskupa Antoniego Pawłowskiego³. W treści tego dokumentu odnotowano, że podczas poprzedniej wizytacji, mającej miejsce w dniach 20–22 sierpnia 1949 r. polecono doprowadzić do porządku opuszczony, zaniedbany cmentarz św. Idziego⁴. Realizując to polecenie „wykarczowano wszystkie krzaki, zarosła, wydobywając z ziemi korzenie krzewów szkodliwych: bzu, jeryzyn i innych. Przeprowadzono roboty ziemne tworząc nowe kwatery wprowadzając aleje i alejki, według planu opracowanego przez inżyniera-planistę Marcinkowskiego z Łodzi. **Usunięto stare zniszczone i opuszczone grobowce** (podkreślenie moje – BC). Sprowadzono dużą ilość szlachetnych krzewów i drzew z parku z Łodzi, zalesiono cmentarz”⁵. Z kolei w znajdującym się w zasobach Archiwum Diecezjalnym we Wrocławku sprawozdaniu z w/w wizyty kanonicznej biskup Antoni Pawłowski pisał, że „na cmentarzu grzebalnym św. Idziego wykonano ogromną pracę. Dla wzorowego uporządkowania trzeba było wywieźć dużo ziemi, porobić kondygnacje, utworzyć kwatery, odpowiednio ująć zadrzewienie, wykopano na nim dwie studnie. Na miejscu zastałem grupę osób prowadzących dalszy ciąg prac nawierzchniowych i porządków”⁶.

Jak już wspominałem we wstępie, w konkluzji mojego artykułu stwierdziłem, że mimo postanowienia Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego z dnia 31 maja 1846 r. o chowaniu zmarłych, które nakazywało zakładanie cmentarzy poza obrębem miast, przyjąłem tezę, iż znajdujące się przy kościelnej dzwonnicy nagrobki są pozostałością dawnego przykościelnego cmentarza. Jednakże wobec treści sprawozdań sporządzonych przy okazji przeprowadzenia przywołanej powyżej wizytacji kanonicznej z 1957 r. wydaje się wielce prawdopodob-

³ Bp. Antoni Pawłowski (1903–1968) był biskupem diecezjalnym wrocławskim w latach 1952–1968 (przyp. autora).

⁴ Archiwum Kurii Diecezjalnej Wrocławskiej we Wrocławku, *akta parafii Szadek 1956–1963, Sprawozdanie z okazji wizytacji kanonicznej odbytej w dniach 8–11 czerwca 1957 r.*, s. 3.

⁵ Tamże, s. 5.

⁶ Archiwum Diecezjalne we Wrocławku, *akta bp. Antoniego Pawłowskiego. Wizytacje kanoniczne z lat 1957–1958, Protokół wizytacji kanonicznej w parafii Szadek w dniach 8–10 czerwca 1957 r.*, sygn. 053/3, k. 66.

ne, że nagrobki Józefa Formańskiego i Heleny Formańskiej, Wiktorii Rolińskiej, Józefy Maliszewskiej, Józefa Koziela, Marcelego i Cecylii Kozłowskich, Teodory Skupińskiej oraz Jana Kiełkiewicza pierwotnie znajdowały się w obrębie cmentarza św. Idziego i zostały, być może na skutek prośby rodzin, przeniesione w pobliże kościoła św. Jakuba w Szadku w trakcie prowadzonych prac porządkowych na terenie cmentarza św. Idziego.

Bibliografia

- Archiwum Diecezjalne we Włocławku, Akta bp. Antoniego Pawłowskiego. Wizytacje kanoniczne z lat 1957–1958, *Protokół wizytacji kanonicznej w parafii Szadek w dniach 8–10 czerwca 1957 r.*, sygn. 053/3.
- Archiwum Kurii Diecezjalnej Włocławskiej we Włocławku, Akta parafii Szadek 1956–1963, *Sprawozdanie z okazji wizytacji kanonicznej odbytej w dniach 8–11 czerwca 1957 r.*, bez sygnatury.
- Czyżewski B., *Nagrobki przy kościele Wniebowzięcia NMP i św. Jakuba w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2016 r., t. 16.

[Wpłynęło: marzec; poprawiono: czerwiec 2017 r.]